

EEN MUSEUM OP WIELEN

Kun je het verhaal van de Tweede Wereldoorlog op amper twintig vierkante meter vertellen? Ja, dat kan, zegt Femke Burger, die de mobiele variant van het Verzetsmuseum Junior maakte. Verzetsmuseum Junior op wielen werd op 20 november onthuld door burgemeester Femke Halsema.

“Ze stoppen ons in een overvolle trein”. “We hebben een piloot verstoep in de kerk”. “Er vallen granaatscherven in de dakgoot”. “Ze scheren moeder kaal”. Deze citaten sieren samen met vier grote kinderportretten de buitenkant van een opvallende vrachtwagen die sinds kort door Amsterdam en omstreken rijdt. Ruim een jaar werkte tentoonstellingsmaker Femke Burger aan Verzetsmuseum Junior op wielen, de rijdende versie van het Verzetsmuseum Junior. Bij de presentatie op 20 november - de Internationale Dag van de Rechten van het Kind - op basisschool Samsenspel in Amsterdam Zuidoost was Jan Slomp, een van de hoofdpersonen in het kindermuseum, aanwezig.

Doorslaand succes

Sinds de opening in 2013 trok Verzetsmuseum Junior tal van bezoekers: bijna 75.000 kinderen onder de zestien hebben inmiddels door de ogen van Eva, Henk, Jan en Nelly kennis gemaakt met de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog. Een doorslaand succes, maar wel met een keerzijde. Burger: “De boekingsagenda is overvol, we moeten scholen regelmatig ‘nee’ verkopen.” Het was een van de redenen om een mobiele variant van het museum te ontwikkelen. Ook hoopt het Verzetsmuseum zo kinderen buiten Amsterdam beter te bereiken. Bijvoorbeeld in wijken buiten de Amsterdamse ring of in gemeentes als Almere en Purmerend. Burger: “Democratie en tolerantie zijn niet vanzelfsprekend, dat blijft een belangrijke les van de oorlog. Met Verzetsmuseum Junior op wielen bieden we handvatten

om thema's als discriminatie te bespreken, juist voor kinderen die zelf misschien ook wel eens met uitsluiting te maken hebben.”

Ingedikt, maar net zo krachtig

Hoe transformeer je de ervaring van een ruim opgezet museum naar een vrachtwagen met maar een fractie van de ruimte? Burger: “Het is een kwestie van rigoureu selecteren. Je moet naar de kern van het verhaal.” Daarnaast dienden zich allerlei praktische obstakels aan. Dat begon al met het uitzoeken van een geschikte vrachtwagen. “In eerste instantie wilde ik een zo groot mogelijke, waar ik veel in kwijt kon.

Maar vervolgens bleek dat die niet zo maar op elk schoolplein mag staan.” Ondanks zulke beperkingen heeft Burger veel moeite gedaan om van Verzetsmuseum Junior op wielen een volwaardige ervaring te maken. Zo lag het voor de hand om geen echte foto's en voorwerpen te gebruiken, maar die te verwerken in het geprinte behang waarmee de vrachtwagen bekleed is. “Maar ik wilde per se echte objecten. Dat maakt veel meer indruk.” Verder begint Verzetsmuseum Junior op wielen, net als het echte museum, met een als lift vormgegeven tijdmachine. Daar krijgen de kinderen in een 3d-audiofragment de achtergronden van de oorlog uitgelegd. “Het was verleidelijk om die tijdmachine te schrappen en zo ruimte te winnen, maar dat heb ik niet gedaan. Met een spectaculaire introductie trek je kinderen het verhaal in.” Burger is er dan ook van overtuigd dat Verzetsmuseum Junior op wielen zich qua beleving kan meten met zijn grote broer. “De verhalen zijn ingedikt, maar net zo krachtig.”

Burgemeester Femke Halsema bezoekt na de onthulling het Verzetsmuseum Junior op wielen met kinderen van de klankbordgroep. Foto's: Jeroen C. van Zijp

NACH HOLLAND

De meidagen van 1940 door Duitse ogen

In de vroege ochtend van 10 mei 1940 begint de Duitse aanval op Nederland. De weerstand van het Nederlandse leger is groter dan verwacht. Daarom wordt op 14 mei Rotterdam gebombardeerd. De volgende dag geeft Nederland zich over. In Nederland zijn vrijwel geen foto's gemaakt van de korte vijfdaagse oorlog. Maar Duitse soldaten maken duizenden foto's van de veldtocht door Nederland. Onderzoeker Gerard Groeneveld spoorde ze op in honderden fotoalbums.

Amateurfotografie is in Duitsland al voor de oorlog erg populair en de Wehrmacht moedigt fotografie aan om het thuisfront te informeren. De Duitse soldaten fotograferen hun dagelijkse beslommingen en zichzelf in stoere poses, maar ook krijgsgevangenen, vernielingen, contact met Nederlandse burgers en de gevechten. Met ruim 150 foto's, die deels nog nooit eerder zijn gepubliceerd, geeft Nach Holland een uniek inkijkje in de vijf oorlogsdagen van 1940.

Er zijn verrassende foto's van Duitse troepen die te paard en te fiets Nederland binnentrekken, Duitse soldaten die vrolijk op de foto staan met Nederlandse krijgsgevangenen en Nederlandse burgers die nieuwsgierig de binnentrekende troepen bekijken. Maar ook gesneuvelde Nederlandse militairen, Duitse oorlogsgraven en het bombardement op Rotterdam zijn vastgelegd. De foto's worden getoond naast citaten van Duitse militairen en hun fotoalbums.

Nach Holland is gebaseerd op het boek Nach Holland, De meidagen van 1940 door Duitse ogen van Gerard Groeneveld dat in 2018 is verschenen. Te zien vanaf 1 februari 2019.

'...het is voor ons moeilijk voorstelbaar, dat dit allemaal het land van de vijand zou moeten zijn.'

Oorlogsverslaggever
Leo Leixner

HELDEN & SCHURKEN 2019

Jaarlijkse serie bijeenkomsten, georganiseerd door Verzetmuseum Amsterdam, Historisch Nieuwsblad, NIOD en VPRO, met dit jaar op woensdagen gesprekken met de schrijver van een recent verschenen historische biografie en met een meelezer vanuit een andere hoek.

Hanns Albin Rauter

16 januari 15:30 - 17:00 uur

Historisch Nieuwsblad-redacteur Bas Kromhout in gesprek met Theo Gerritse, biograaf van de beruchte en meedogenloze Höhere SS- und Polizeiführer in Nederland, en met psychiater Martin Willems, gespecialiseerd in de psyche van daders en slachtoffers tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Oorlogszoon

20 februari 15:30-17:00 uur

Clairy Polak in gesprek met Ivo Weyel over zijn boek Oorlogszoon, De onderduikjaren van mijn vader en het leven daarna, en met Inez Schelfhout, gz-psycholoog bij Centrum '45, gespecialiseerd in tweede-generatieproblematiek.

Jodenredder Jan Zwartendijk

20 maart 15:30 - 17:00 uur

Jos Palm (VPRO/OVT) in gesprek met Jan Brokken over zijn boek De Rechtvaardigen, over Nederlandse diplomaat Jan Zwartendijk, die grote hoeveelheid Curaçao-visa voor naar Litouwen gevluchte Poolse Joden uitgif.

Gisèle d'Ailly-van Waterschoot van der Gracht

17 april 15:30-17:00 uur

Oud NIOD-directeur Hans Blom in gesprek met biografe Annet Mooij en met Cees van Ede, maker van de documentaire Het steentje van Gisèle, over het veelbewogen leven van deze spraakmakende levenskunstenares die tijdens de oorlog onderduikers in huis nam.

Kampcommandant Gemmeke

15 mei 15:30-17:00 uur

Erik Somers (NIOD) in gesprek met Ad van Liempt over diens biografie van Albert Gemmeke, de kampcommandant van Westerbork en Dirk Mulder, directeur van Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

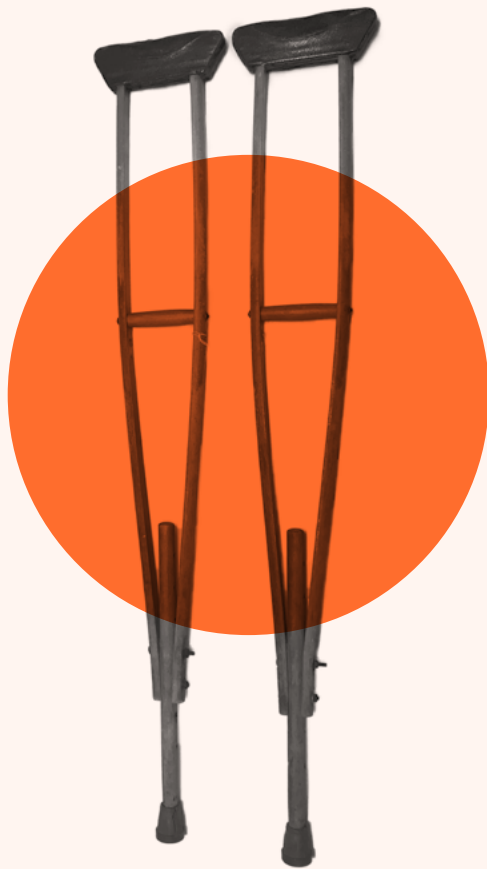
Toegang voor Vrienden: € 10

Passe-partout: € 45

Meer info en kaartverkoop via:
verzetmuseum.org/helden-en-schurken-2019

TWEE KRUKKEN MET EEN VERHAAL

Door collectiebeheerder Filip Bloem

Al vele jaren staat in depot van het Verzetsmuseum een imposant fragment van Duitse bom. Het is een macaber overblijfsel van een van de bloedigste dagen uit de Amsterdamse oorlogsgeschiedenis. Op 11 mei 1940 werpt een door afweergeschut geraakt Duits vliegtuig zijn bommen af boven de binnenstad. Eén ervan komt terecht op de Blauwburgwal en zaait daar dood en verderf. Ruim veertig mensen komen om, er vallen tientallen gewonden.

Twee recent geschonken houten krukken vormen een bijzondere aanvulling op dat bomfragment. Ze zijn afkomstig van Tootje de Jonge (1928-2014), één van de slachtoffers van die dag. Tootje is dan elf jaar oud en speelt buiten op straat. Ze hoort het luchtalarm wel, maar weet niet wat het betekent. Door het bombardement raakt Tootje gewond en vergaat van de pijn. Tootje ligt gewond op de grond en vergaat van de pijn. "Mijn oma heeft haar toen met een bakfiets naar het Burger Ziekenhuis gebracht", vertelt Tootje's dochter Rosita Gebhard. Daar wordt het rechterbeen van Tootje afgezet. Ze moet lang revalideren. Als ze in 1941 eindelijk naar huis mag, krijgt ze een pop. En een paar stevige, in hoogte verstelbare krukken, die ze de rest van haar leven zal blijven gebruiken.

"Die krukken zijn onlosmakelijk met mijn moeder verbonden", zegt Gebhard, die ze onlangs naar het Verzetsmuseum bracht. "Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat had ze die bij zich, ik ken haar niet anders. Als we als kind stout waren, kregen we er wel eens een tik mee. Elf mei is bij ons thuis altijd een beladen dag gebleven. Maar mijn moeder heeft ondanks die vreselijke gebeurtenis wat van haar leven gemaakt. Ze is getrouwd, heeft kinderen op de wereld gezet en altijd gewerkt. Het was een hele sterke vrouw."

MORSE- BOODSCHAP

Tweede Wereldoorlog-veteraan en Engelandvaarder Bram Grisnigt (95) zond donderdag 20 september, precies 75 jaar nadat hij door de Britse geheime dienst boven Nederland werd gedropt, een morsebericht van Amsterdam naar Engeland met de zendapparatuur van toen. Vanuit het Verzetsmuseum bracht hij met zijn bericht een eerbetoon aan zijn gesneuvelde mede-agenten en de RAF-piloten die de Nederlandse geheimagenten met groot gevaar voor eigen leven naar bezet Nederland brachten. Het bericht van Bram Grisnigt werd aan Engelse zijde ontvangen met apparatuur uit de Tweede Wereldoorlog door medewerkers van het RAF Signals Museum in Henlow. De NOS en de BBC zonden een reportage over deze bijzondere gebeurtenis.

Foto: Emiel Lops

DAT IS RAAK

8 oktober kreeg het Verzetsmuseum in Museum Boymans van Beuningen de RAAK-stimuleringsprijs uitgereikt voor de plannen het Verzetsmuseum toegankelijk te maken voor mensen met een visuele beperking. Een jury van blinden en slechtzienden had het plan genomineerd, en op basis van maar liefst 62% van de publieksstemmen won het Verzetsmuseum de hoofdprijs van €30.000. Het museum dankt alle Vrienden die hebben gestemd. Directeur Liesbeth van der Horst: "Dit is een onderdeel van een plan voor een totale vernieuwing van de vaste opstelling. Na bijna twintig jaar is het hoog tijd het museum te moderniseren en aan te passen aan een steeds jonger, internationaler en cultureel diverser publiek."

NALATENSCHAPPEN HELPEN DE HERINNERING LEVEND HOUDEN

In de vorige Nieuwsbrief stond een berichtje over een nalatenschap aan de Vriendenstichting. Met het nagelaten bedrag zullen de Vrienden gaan bijdragen aan tentoonstellingen en educatieve projecten. Dat is belangrijk, want het wordt voor het museum steeds moeilijker om fondsen te werven.

Wilt u ook blijvend iets voor het Verzetsmuseum betekenen, zelfs als u er niet meer bent?

Dan kunt u de Vriendenstichting in uw testament als mede-erfgenaam benoemen of een vast bedrag (een legaat) nalaten. Maar ook bijvoorbeeld een huis of een aandelenpakket kan worden nagelaten.

Als u wensen hebt over bijvoorbeeld de vermelding van uw naam bij de projecten die dankzij uw nalatenschap mogelijk zijn gemaakt, is het verstandig om ons nog tijdens

uw leven op de hoogte stellen van de nalatenschap. Want natuurlijk zullen wij heel graag tegemoet komen aan uw wensen. De directeur van het museum, Liesbeth van der Horst, is desgewenst graag bereid hierover te overleggen. Voor een (bel)afpraak met haar, kunt u contact opnemen met het secretariaat. Dat kan telefonisch (020 620 25 35) of via e-mail (info@verzetsmuseum.org).

PORTRET VAN EEN VRIEND

Door vriendenbestuurslid Marielle van der Molen

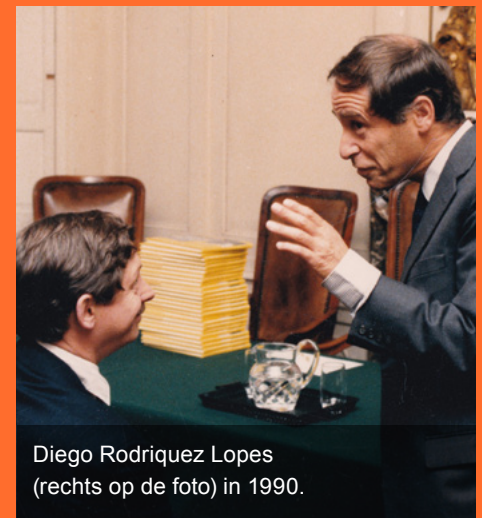
In de Nieuwsbrief stellen we graag een van onze vrienden voor. Dit keer Diego Rodrigues Lopes.

Diego Rodrigues Lopes is bijna 82 jaar en woont in Boskoop. Na het gymnasium en een studie Rechten heeft Diego aan de Technische Universiteit Delft gewerkt. Hij gaf als universitair hoofddocent colleges Bouwrecht en Vastgoedrecht. Hoewel Diego met pensioen is, besteedt hij nog heel wat tijd aan werk voor uitgever Wolters Kluwer.

“Begin jaren '70 begon voorzichtig interesse te ontstaan voor een museum over verzet. Tot die tijd was de maatschappij vooral druk geweest met de wederopbouw. Samen met de oud-politicus Henk Vonhoff vormde ik een comité van aanbeveling dat zich sterk maakte voor de komst van een verzetsmuseum.” Toen het Verzetsmuseum later in de Lekstraat kwam, is Diego direct Vriend geworden.

Diego en zijn vrouw komen elk jaar naar de lezingencyclus Helden en Schurken (zie pagina 2). Zij kennen de vaste bezoekers goed. “Al die vaste bezoekers hebben een hele verzameling boeken over de Tweede Wereldoorlog in de kast staan. Zij zijn zeer goed op de hoogte en erg geïnteresseerd om nieuwe verhalen en onderzoeksresultaten te horen.”

Diego praat in gezelschap niet vaak over de oorlog. Zijn ervaring is dat mensen liever over luchtiger onderwerpen willen praten en moeite hebben met verhalen van ooggetuigen. Ze willen liever geen ‘college’ over de gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog.

Diego Rodrigues Lopes (rechts op de foto) in 1990.

Wat vind je de belangrijkste les die je in het museum kunt leren?

Diego vindt het museum niet zo beledend. De bezoekers komen uit zichzelf. “Hopelijk denken zij na hun bezoek ‘Dit is belangrijk’ en komen ze terug voor volgende lezingen of tentoonstellingen. En het is helemaal mooi als ze ook besluiten om Vriend van het ‘Verzets’ te worden!”

Voor € 25 per jaar bent u Vriend(in) van het Verzetsmuseum. Het hele jaar heeft u dan gratis toegang tot het museum. Daarnaast bent u te gast op onze officiële openingen en krijgt u korting op lezingen en andere activiteiten. Elk jaar is er een Vriendendag met een speciaal programma.

Vriend worden? Stuur deze bon ingevuld naar Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum, Antwoordnummer 9254, 1000 WZ in Amsterdam. Een postzegel is niet nodig.

Door ondertekening van deze bon geeft u toestemming aan Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum Amsterdam, gevestigd te Amsterdam, met adres: Plantage Kerklaan 61, 1018 CX Amsterdam, Incassant-id: NL21ZZZ412039530000, om doorlopend incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag voor uw jaarlijkse vriendenbijdrage te kunnen incasseren, en uw bank doorlopend een bedrag van uw rekening af te laten schrijven overeenkomstig de opdracht van Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum Amsterdam. Ook geeft u toestemming om via het opgegeven e-mailadres op de hoogte te worden gehouden van onze activiteiten.

Ik steun de Vrienden jaarlijks met:

- € 25 (1 vriendenpas)
 € 35 (2 vriendenpassen)
 ander bedrag, namelijk € _____

Naam _____

Straat en huisnummer _____

Postcode en woonplaats _____

Land _____

Telefoonnummer _____

E-mailadres _____

IBAN _____

Plaats en datum _____

Handtekening _____

WORD
VRIEND!